

Кайдаш Л. Ю., старший викладач,
Національний університет ДПС України, м. Ірпінь, Україна

РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ: НАУКОВЕ БАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ

Серед науковців, які досліджують ознаки, особливості та характер рішень Європейського суду з прав людини, існують різні погляди на їх правову природу. В основі дискусії лежить питання, чи є таке рішення джерелом права. Наш законодавець у ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [1] закріпив положення про те, що національні суди застосовують при розгляді справ Конвенцію по захисту прав і основоположних свобод (далі – Європейська конвенція) та практику Європейського суду з прав людини як джерело права.

Якщо питання використання правових приписів Європейської конвенції в якості джерела національного права серед вітчизняних науковців немає питань для дискусії, то до цього часу у доктринальній літературі нема однозначного підходу до закріпленого законодавцем положення про те, що практику Європейського суду слід рахувати як джерело права.

Визначаючи по цьому питанню свою думку, Є. Шишкіна зазначає, що пошук відповіді на це питання слід вести через аналіз будь-якого з видів усталій класифікації, зокрема, звичай, прецедент, норма. Досліджуючи це питання слід ураховувати, що прецедент походить у даному випадку лише із судового рішення, то зрозуміло, що відповідь на запитання, чи є рішення Європейського суду з прав людини джерелом права, можна шукати лише у відповіді – чи є таке рішення прецедентом. [2, с. 102].

Звертаючись до наукової думки слід відмітити, що британські науковці розглядають правову природу рішень Європейського Суду переважно через призму судового прецеденту в притаманному їм розумінні.

Французькі дослідники і російські підходять до аналізу рішень Європейського суду з прав людини через призму доктринального погляду на судову практику, що історично склався в країнах континентальної Європи, і за яким судова практика не є джерелом права, про що відмічають у своїй науковій статті Л. Дешко та О. Бондар [3, с. 77]. Зокрема вони зазначають, що аналогічної точки зору дотримується і ряд інших українських вчених, які у своїх дослідженнях приходять до висновку, що Європейська конвенція не передбачає юридичних підстав для надання цим рішенням статусу прецеденту в розумінні англійської доктрини. В той же час по цьому питанню є й інша думка українських вчених, зокрема

В. Паліюка, С. Шевчука, які вважають, що рішення Європейського суду з прав людини по своїй суті є прецедентними [4, с. 78].

В Європі, там де існує континентальна система права, питання застосування рішень Європейського суду з прав людини вирішується в сенсі того, що практика Суду є своєрідним тлумаченням правових приписів Європейської конвенції, з виділенням сутності їх положень. Таке тлумачення полегшує безпосереднє застосування норм Європейської конвенції, інакше кажучи, рішення по справах, розглядуваних Європейським судом з прав людини, офіційно не вважаються прецедентами, але є єдиним джерелом процесуального тлумачення Європейської конвенції.

Відносно розгляду цього питання Л. Тимченко зазначає, що формулювання ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» щодо використання практики Суду як джерела права, на його думку, є некоректним, оскільки положення зазначеного Закону дають підставу стверджувати, що Європейський суд з прав людини творить право, а це не відповідає дійсності. Мабуть було б доцільніше застосувати редакцію: «джерелом тлумачення права» [5]. Такої ж думки по цьому питанню дотримуються і автори Науково – практичного коментаря законів України: «Про державну виконавчу службу», «Про виконавче провадження», «Про виконання рішень та практики застосування Європейського суду з прав людини», зокрема вони зазначають «... не зовсім коректним послатися на теоретичне поняття «джерело права», оскільки в такому разі слід його розкривати».

Таким чином, стосовно рішень Європейського суду з прав людини, можна вести мову не про створення Судом правових прецедентів, що містять нові правові приписи, мова повинна йти тільки про створення прецедентів тлумачення Судом правових приписів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Європейський суд з прав людини у своїй практиці дотримується не самого прецеденту, він ставить відповідні правові питання та відповідає на них у процесі тлумачення Європейської конвенції.

Література

1. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року // Відомості Верховної Ради України . – 2006. – № 30. – Ст. 206.
2. Шишкина Є. Деякі аспекти правової природи Європейського суду з прав людини // Право України. – 2005. – № 4. – С. 102 – 104.
3. Дешко Л., Бондар О. Правова природа рішень Європейського суду з прав людини // Правовий часопис Донецького університету. – 2008. – № 2. – С. 77.

4. Дешко Л., Бондар О. Правова природа рішень Європейського суду з прав людини // Правовий часопис Донецького університету. – 2008. – № 2. – С. 78.

5. Дешко Л., Бондар О. Правова природа рішень Європейського суду з прав людини // Правовий часопис Донецького університету. – 2008. – № 2. – С. 78.

6. Науково – практичний коментар законів України: «Про державну виконавчу службу», «Про виконавче провадження», «Про виконання рішень та практики застосування Європейського суду з прав людини» – К.: КНТ, 2008.

УДК 342 (045)

Калюжний К. Р., здобувач,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

КЛАСИФІКАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВ, СВОБОД І ІНТЕРЕСІВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Здійснення демократичних перетворень в Україні тісно пов'язане зі зміною пріоритетів державного розвитку, формуванням нових засад функціонування суспільства. Створення якісно нового суспільства повинно відбуватися на основі загальнолюдських цінностей. Людський вимір у розвитку суспільства значною мірою залежить від ролі держави щодо утвердження людиноцентристської молоді взаємин громадян та суб'єктів державного управління [1, с. 5]. Наша держава законодавчо задекларувала першорядність принципів, що визнані у цивілізованому світі – захист прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина.

Суб'єктивні права і свободи громадян, які реалізуються у сфері публічного управління, мають своїм підґрунтям конституційні права і свободи, вони пов'язані із нормами інших галузей права, але умовою їх реалізації у площині практичної діяльності є наявність і функціонування органів державної влади, їх посадових осіб. Як стверджує Я. В. Лазур, конституційні права і обов'язки здобувають реальне значення, коли вони трансформуються у суб'єктивні, що носять адміністративно-правовий характер. При цьому конституційне положення про те, що права і свободи людини і громадянина є безпосередньо діючими, не виключає того, що конституційні права припускають той або інший ступінь участі адміністративного права в правовому механізмі їх реалізації [2, с. 54].

З огляду на означене виникає питання про співвідношення конституційних прав і свобод громадян і їх прав і свобод у сфері публічного управління. Говорячи про їх спільні риси, Я. В. Лазур виділяє наступні: а) спільну мету правового регулювання, якою є реалізація конституційних принципів пріоритетності прав і свобод людини і громадянина; б) спрямованість кожного виду прав і свобод на забезпечення можливості